

Заборовський В.В., Манзюк В.В.

ЕТАПИ РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
АДВОКАТА
З ЧАСІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Zaborovsky V.V., Manzyk V.V.

STAGES OF THE DEVELOPMENT OF THE INSTITUTE OF ADVOCACY
IMPROVEMENT SINCE THE INDEPENDENCE OF UKRAINE

Анотація. У даній науковій роботі аналізуються етапи становлення та розвитку інституту підвищення кваліфікації адвоката з моменту проголошення незалежності української держави. Аргументується позиція, за якою непослідовний та перманентний процес трансформації цього інституту продовж останніх років мають негативний вплив на підвищення кваліфікації адвоката в цілому, перешкоджаючи нормальному функціонуванню даного інституту, а отже, і реалізації професійного обов'язку адвоката щодо належного підвищення своєї кваліфікації.

Ключові слова: адвокат; адвокатська діяльність; підвищення кваліфікації; професійні обов'язки адвоката; правовий статус адвоката; порядок підвищення кваліфікації адвоката.

Abstract. This scientific work analyzes the stages of formation and development of the Institute of Advocacy Improvement since the declaration of independence of the Ukrainian state. The position is argued, according to which the inconsistent and permanent process of transformation of this institute over recent years has a negative impact on the improvement of the lawyer's qualifications as a whole,

preventing the normal functioning of this institute, and therefore, the implementation of the lawyer's professional duty to properly improve his qualifications.

Key words: lawyer; advocacy; Certification training; professional duties of a lawyer; legal status of a lawyer; the procedure for improving the qualification of a lawyer.

Важливе місце серед професійних обов'язків адвокат займає обов'язок підвищувати свою кваліфікацію, сутність якого була предметом нашого наукового дослідження [1; 2; 3; 4; 5].

Суттєве значення обов'язку адвоката підвищувати свою кваліфікацію законодавець приділяв з давніх-давен. Перевірка кваліфікації присяжних повірених була характерна і для рад присяжних повірених, які були створені внаслідок проведення судової реформи 1864 року. Приділялася увага кваліфікації адвоката і в період радянської адвокатури.

В той же час, найбільшого розвитку інститут підвищення кваліфікації адвоката, без сумніву, отримав за часів незалежності України. Так, вперше значну увагу на компетентність адвоката та значення рівня його професійної підготовки звернули Правила адвокатської етики 1999 року [6] (слід відмітити, що діючі на той час положення Закону України «Про адвокатуру» [7] не передбачали обов'язку адвоката підвищувати свою кваліфікацію.

Того ж 1999 року [8] за Вищою кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури було закріплено повноваження на встановлення порядку і форм підвищення кваліфікації адвокатів. Проте вона змогла їх реалізувати тільки через понад десять років, коли був затверджений перший для українських незалежних адвокатів Порядок підвищення кваліфікації адвокатами України [9], який поряд з порядком нарахування балів, передбачав і можливість застосування заходів дисциплінарної відповідальності до адвокатів, які не виконують обов'язки щодо постійного вдосконалення своїх знань та професійної майстерності.

Положення даного Порядку діяли декілька років, і після прийняття профільного Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [10]

(2012 року), був затверджений і новий Порядок підвищення кваліфікації адвокатів України [11], яким було суттєво реформовано порядок організації і проведення заходів з підвищення кваліфікації адвокатів (закріплювався обов'язок організовувати та проводити такі заходи на всеукраїнському та регіональному рівнях за НААУ та радами адвокатів відповідного регіону) та порядок нарахування залікових балів. Крім цього, вказаний Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» вже передбачає як, обов'язок адвоката підвищувати свій професійний рівень, так і можливість притягнення до дисциплінарної відповідальності адвокатів, які не виконували обов'язок щодо підвищення свого професійного рівня саме в порядку за невиконання або неналежне виконання своїх професійних обов'язків.

Даний Порядок підвищення кваліфікації адвокатів України діяв до початку 2019 року, коли було прийнято новий Порядок, але норми останнього діяли менше одного року, та були визнані такими, що втратили чинність у зв'язку із затвердженням нової редакції Порядку підвищення кваліфікації адвокатів України [12]. Необхідність прийняття даних нормативних актів, теоретики та практики пов'язують з тим, що модель підвищення кваліфікації адвокатів, яка існувала в попередні роки довела її неефективність, оскільки її використовували здебільшого не з метою підвищення кваліфікаційного рівня адвокатів, а з метою отримання певного матеріального інтересу недобросовісними організаторами заходів з підвищення кваліфікації (фактична відсутність відповідальності за проведення неякісних заходів, формальний підхід до їх проведення, проведення вебінарів для адвокатів без їх фактичної участі та «торгівля» заліковими балами, мали деструктивні наслідки, що позначилися на кваліфікаційному рівні адвокатів) [13].

Перевагами реформування інститут підвищення кваліфікації адвокатів в 2019 році можна визначити: суттєве спрощення як доступу до інформації, яка безпосередньо пов'язана із відповідними заходами підвищення кваліфікації, так і реєстрації адвокатів на ці заходи; запровадження автоматизованого нарахування та обліку залікових балів адвоката; певне підвищення якості

проведення таких заходів насамперед за допомогою відповідного регламентування порядку і організації, і проведення кожного заходу з підвищення кваліфікації адвоката та закріплення контролю за якістю їх проведення; розширення переліку можливих видів підвищення кваліфікації адвоката.

В той же час, положення Порядку 2019 року були чинні менше двох років, та втратили чинність, у зв'язку з прийняттям у липні 2021 року Порядку підвищення кваліфікації адвокатів України (нова редакція) [14], який поки є завершальним на сьогодні етапом розвитку інституту підвищення кваліфікації українського адвокати.

Незважаючи на всі намагання покращити інститут підвищення кваліфікації адвоката, можна дійти також і до висновку, що непослідовність, перманентний процес прийняття нових редакцій Порядку підвищення кваліфікації адвоката (враховуючи, що тільки за три роки були прийняті три його редакції) мають суттєвий негативний вплив на даний інститут в цілому, перешкоджаючи його нормальному функціонуванню.

Список використаних джерел:

1. Заборовський В.В., Бисага Ю.М., Булеца С.Б. Правовий статус адвоката: проблеми теорії та практики: монографія. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 650 с.
2. Заборовський В.В. Правовий статус адвоката в умовах становлення громадянського суспільства та правової держави в Україні: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.10. К., 2017. 577 с.
3. Заборовський В.В., Фазикош В.Г., Семерак О.С. Підвищення кваліфікації адвоката як один із його професійних обов'язків: загальні положення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2022. Вип. 70. С. 444-449. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.70.71>

4. Заборовський В.В. Підвищення кваліфікації як один з професійних обов'язків адвоката. *Organization of educational process for legal education applicants, innovative teaching methods in higher education institutions of Ukraine and EU: materials scientific and pedagogic Internship proceeding* (Frankfurt an der Oder (Republic of Germany), 28 October – 6 December , 2019). Frankfurt an der Oder: European University Viadrina Frankfurt (Oder), 2019. P. 64-68.
5. Заборовський В.В. Підвищення кваліфікації адвоката через призму міжнародних стандартів адвокатури. *Science as a basis for the development of modern countries: collection of theses of scientific and methodical reports of international scientific-practical conference* (Bratislava (Slovakia), Slovakia, January 27-29, 2022), 2022. P. 66-69.
6. Правила адвокатської етики, схвалені Вищою кваліфікаційною комісією адвокатури при Кабінеті Міністрів України від 1 жовтня 1999 року № 6/VI (втратили чинність). URL: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/MUS128.html
7. Про адвокатуру: Закон України від 19 грудня 1992 року № 2887-ХІІ (втратив чинність). *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 9. Ст. 62.
8. Про деякі заходи щодо підвищення рівня роботи адвокатури: Указ Президента від 30 вересня 1999 р. № 1240/99. *Офіційний вісник України*. 1999. № 39. Ст. 37
9. Порядок підвищення кваліфікації адвокатами України, затверджений рішенням Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури від 3 вересня 2010 р. № V/21- 421 (втратив чинність). URL: <https://vkdka.org/doc-1433/>
10. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 р. № 5076-VI. *Офіційний вісник України*. 2012. № 62. Ст. 17.
11. Порядок підвищення кваліфікації адвокатів України, затверджений Рішенням Ради адвокатів України 16.02.2013 р № 85 (втратив чинність). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr085418-13#Text>
12. Про внесення змін та доповнень до Порядку підвищення кваліфікації адвокатів України та Положення про помічника адвоката: рішення Ради

адвокатів України від 21.09.2019. URL: № 111
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr111871-19#Text>

13. Мацко В. Реформа у сфері підвищення кваліфікації адвокатів: чому потрібно забути про стару модель. 2019. URL:
<https://unba.org.ua/publications/4386-reforma-u-sferi-pidvishennya-kvalifikacii-advokativ-chomu-potribno-zabuti-pro-staru-model.html>

14. Порядок підвищення кваліфікації адвокатів України (нова редакція), затверджений Рішенням Ради адвокатів України від 03.07.2021 № 63. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr063871-21#Text>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ:

Заборовський В.В. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права та процесу ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Манзюк В.В. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри господарського права та процесу ДВНЗ «Ужгородський національний університет».